

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Слова приймальної комісії

Володимир ПОНОМАРЕНКО

2024 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка»
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії (PhD)
спеціальність: 051 «Економіка»
освітньо-наукова програма «Економіка»

Харків, 2024

Вступний іспит зі спеціальності є комплексним іспитом, що дозволяє виявити рівень володіння вступників загальними і спеціальними компетентностями за спеціальністю 051 «Економіка». До складу питань внесені основні питання за науковими напрямами «Економічна теорія», «Економіка підприємства», «Міжнародна економіка», «Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика», «Математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці».

Завдання вступного іспиту зі спеціальності складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими володіє магістр (спеціаліст) за спеціальністю 051 «Економіка» згідно Стандарту вищої освіти, затвердженого Наказом МОН України від 04.03.2020 р. № 382 (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компетентності, якими повинен володіти магістр (спеціаліст) за спеціальністю 051 «Економіка»

Компетентності
Загальні:
<ul style="list-style-type: none"> - ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). - ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. - ЗК3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. - ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). - ЗК5. Здатність працювати в команді. - ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами. - ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). - ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
Спеціальні:
<ul style="list-style-type: none"> - СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень. - СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою. - СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки. - СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження. - СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку. - СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та

розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

- СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

- СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

- СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проектів у соціально-економічній сфері.

- СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

Додатково для освітньо-професійних програм:

- СК11*. Здатність планувати і розробляти проєкти у сфері економіки, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Додатково для освітньо-наукових програм:

- СК11**. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень.

- СК12**. Здатність застосовувати основи педагогіки і психології в освітньому процесі у закладах вищої освіти.

- СК13**. Здатність самостійно здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у сфері економіки.

- СК14**. Здатність визначати та критично оцінювати ключові тренди соціально-економічного розвитку та застосовувати їх для формування нових моделей економічних систем та процесів у науковій роботі

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Екзаменаційний білет з вступного іспиту зі спеціальності включає три питання, які характеризують особливості економічних відносин щодо макро- та мікроекономіки, економіки підприємств з урахуванням специфіки їх функціонування у зовнішньому і внутрішньому середовищі щодо використання економічних ресурсів та врахування тенденцій функціонування ринкового середовища у міжнародному контексті, основних методів економіко-математичного моделювання та інформаційних систем і технологій, що дозволяють визначати стан та тенденції розвитку суб'єктів господарювання на макро-, мезо та макрорівнях.

Бюджет часу відведеного на іспит – 2 години (120 хв.).

Позитивна оцінка має бути в діапазоні від 100 до 200 балів.

Екзаменаційний білет вступного іспиту за фахом включає три питання.

Кожне питання належить до певної теми, що дозволяє визначити як загальнотеоретичну підготовку абітурієнта, так і знання певних галузей економіки. Розподіл балів за питаннями екзаменаційного білету є таким: 1 питання –

максимум 67 бали, 2 питання – максимум 66 бали, 3 питання – максимум 67 бали.

Загальна оцінка виконання завдань екзаменаційного білета вступного іспиту зі спеціальності ставиться з урахуванням таких критеріїв:

оцінка 180-200 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу, виявлення системних знань навчального матеріалу на бездоганно якісному рівні, чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами з певної дисципліни, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді повинно бути акуратним, висновки аргументовані та обґрунтовані, викладені у логічній послідовності на дуже високому рівні;

оцінка 161-179 балів ставиться за умови засвоєння рекомендованої літератури, виявлення глибоких і узагальнених знань матеріалу, що передбачений навчальною програмою, правильне трактування основних понять, застосування методів, методик з певної дисципліни, вміння використовувати їх для виконання конкретних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді має бути акуратним, логічним та послідовним;

оцінка 150-160 балів ставиться за засвоєння програмного матеріалу та рекомендованої літератури, добре володіння понятійним апаратом, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; при наявності незначних помилок, які суттєво не впливають на результат, або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання має бути охайним;

оцінка 130-149 бали ставиться, якщо здобувач не в повній мірі виявляє основні знання навчального матеріалу, що передбачений програмою, при виконанні практичних завдань недостатньо застосовує теоретико-методичні положення в межах теми (проблеми). При відповіді здобувач припускається значних помилок, які призводять до невірного результату; висновки недостатньо повні та обґрунтовані;

оцінка 100-129 бали виставляється за умови часткового вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань; за умови, якщо завдання частково виконане, оформлення відповіді є недостатньо акуратним, висновки необґрунтовані, проте пов'язані за змістом питання;

оцінка менше 100 балів ставиться здобувачу, який не опанував програмний матеріал, не може правильно виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі соціально-економічних явищ та процесів, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні засвоєння, висловлює його окремими реченням, або за невірні відповіді загалом.

У табл. 3 наведено підсумкову шкалу оцінок за виконання всіх завдань екзаменаційного білета з вступного іспиту за фахом.

Таблиця 3

Шкала переведу оцінок за виконання завдань екзаменаційного білета

100-балльна шкала	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою	Характеристика оцінки
180 – 200	A	Відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок
161 – 179	B	Добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
150 – 160	C	Добре	Добре – в цілому правильна відповідь, проте робота має значну кількість помилок
130 – 149	D	Задовільно	Задовільно – не погано, але з великою кількістю недоліків
100 – 129	E	Задовільно	Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальним критеріям
0 - 99	FX-F	Незадовільно	Відповідь (робота) не задовольняє встановленим критеріям.

Голова предметної комісії

Г.В. Назарова

ЗМІСТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 ЕКОНОМІКА

Тема 1. Економічна теорія (макро- та мікроекономіка)

1. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.
2. Ринок. Моделі ринків. Конкуренція та ціноутворення в умовах різних моделей ринків.
3. Суспільне відтворення. Суспільний продукт. Економічне зростання.
4. Господарський механізм та економічні функції держави.
5. Домогосподарство в системі економічних відносин. Заощадження та споживання домогосподарств.
6. Капітал. Наймана праця і заробітна плата. Витрати виробництва і прибуток.
7. Корисність в економічній теорії: поняття, проблеми виміру. Потреба і корисність. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність.
8. Власність як економічна та юридична категорія.
9. Види та форми власності: приватна, комунальна, державна. Права власності та їх структура.
10. Попит і пропозиція як основні важелі ринкового механізму. Закон попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту.
11. Ринкова рівновага: механізм встановлення, умови формування та шляхи досягнення.
12. Еластичність попиту та пропозиції, фактори, які на них впливають.
13. Мікроекономічна модель підприємства. Виробнича функція: поняття, параметри, види.
14. Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці.
15. Механізм функціонування грошового ринку. Грошова база, грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція.
16. Інфляція: сутність та основні види. Інфляційний механізм.
17. Товарний ринок. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Рівновага сукупних попиту і пропозиції.
18. Поняття та структура факторів виробництва. Ринки факторів виробництва (ресурсів): особливості попиту та пропозиції, рівновага.
19. Інвестиції в основний капітал.

Тема 2 Економіка підприємства

1. Поняття підприємства як основної ланки національного господарства. Визначення мети і напрямків діяльності підприємства. Правові основи функціонування підприємств в Україні.
2. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх загальна характеристика.

3. Класифікація підприємств в залежності від їх розмірів та кількості працюючих: малі підприємства, середні та великі. Пільги для суб'єктів малого підприємництва, які діють в Україні.

4. Види об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, концерни, консорціуми, холдинги, промислово-фінансові групи. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні.

5. Поняття та класифікація продукції. Класифікація видів продукції підприємства за ступенем готовності, характером об'єкта виробництва, особливостями використання, напрямками збуту.

6. Види характеристик продукції. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції в натуральному і вартісному виразі.

7. Характеристики зовнішнього середовища господарювання підприємств. Фактори зовнішнього оточення, які мають прямий вплив на підприємство. Фактори опосередкованого впливу.

8. Трудові ресурси та персонал підприємства. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу. Класифікація персоналу за характером функцій, за рівнем кваліфікації тощо.

9. Кадрова політика і система управління персоналом: мета, функції, принципи здійснення. Оцінка персоналу, її види. Функції оцінки персоналу та напрямки використання її результатів. Колективний договір на підприємстві.

10. Форми оплати праці робітників: відрядна і погодинна. Характеристика різних систем оплати праці.

11. Виробничі фонди підприємства: основні та оборотні. Невиробничі основні фонди, їх призначення.

12. Поняття нематеріальних ресурсів. Об'єкти інтелектуальної та промислової власності, їх класифікація.

13. Поняття собівартості. Види собівартості. Групування витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями: взаємозв'язок, області використання. Складання кошторису.

14. Поняття якості продукції. Якість продукції як один з основних факторів конкуренції та збільшення обсягу збуту. Показники якості продукції, основні методи визначення показників якості.

15. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Напрямки використання чистого прибутку. Поняття точки беззбитковості.

16. Оцінка соціально-економічної ефективності виробництва. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

17. Підприємство, як об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві.

18. Основні форми і види реструктуризації підприємств і обґрунтування проекту її впровадження. Соціально-економічна ефективність реструктуризації підприємств.

19. Поняття економічної безпеки. Джерела та види негативного впливу на підприємство. Структура функціональних складових частин економічної

безпеки. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

Тема 3. Міжнародна економіка

1. Світова економіка. Сутність, структура й основні етапи розвитку.
2. Показники розвитку світового господарства. Система національних рахунків.
3. Класифікація країн у світовій економіці. Критерії виділення підсистем у світовому господарстві.
4. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності. Критерії класифікації суб'єктів міжнародної економічної діяльності.
5. Міжнародна торгівля як форма міжнародних економічних відносин. Сутність, структура, форми, методи та основні показники міжнародної торгівлі.
6. Україна в міжнародній торгівлі. Галузеві та геополітичні пріоритети розвитку зовнішньої торгівлі України.
7. Сутність міжнародної торгівлі послугами. Принципові відмінності міжнародної торгівлі товарами та торгівлі послугами.
8. Особливості формування та функціонування світового ринку праці.
9. Міжнародні комерційні та некомерційні науково-технічні зв'язки.
10. Міжнародний рух капіталу як основна форма міжнародних економічних відносин. Причини та форми міжнародного руху капіталу.
11. Транснаціональні корпорації (ТНК) – головні суб'єкти міжнародної виробничої та інвестиційної діяльності, їх сутність і еволюція, сучасна стратегія.
12. Міжнародний кредит і його роль у міжнародних економічних відносинах. Форми міжнародного кредиту. Особливості кредитування зовнішньоекономічних операцій.
13. Структура та принципи організації світової та національної валютної системи: загальні підходи та принципові відмінності.
14. Специфіка участі України в міжнародних ринках капіталів. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. Сучасна державна інвестиційна політика.
15. Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві і регулюванні міжнародних економічних відносин. Особливості співробітництва України з міжнародними економічними організаціями.
16. Регулювання міжнародної економічної діяльності України. Критерій впливу держави на умови та результативність міжнародного співробітництва. Інструменти прямого та непрямого впливу держави на розвиток світової економіки.
17. Становлення міжнародних інтеграційних процесів. Сутність, головні передумови і цілі міжнародної економічної інтеграції.
18. Особливості сучасної економічної глобалізації. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин.

19. Економічна інтеграція як фактор розвитку міжнародної економічної діяльності України. Основні завдання та умови європейської інтеграції України.

Тема 4. Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика.

1. Типи і моделі соціальної політики, їх характеристика світовий досвід застосування.

2. Об'єкти й суб'єкти, інструменти та інститути соціальної політики в соціально орієнтованій економіці.

3. Проблеми зайнятості та трудової активності населення. Міграційні процеси як виклик сьогодення.

4. Сутність соціальної безпеки національної економіки. Показники діагностики соціальної безпеки.

5. Соціальна структура суспільства. Соціально-економічна стратифікація.

6. Соціальні функції економіки. Соціальне розшарування населення як вихідна риса соціалізації економіки.

7. Механізм соціального захисту населення. Соціальні стандарти та нормативи.

8. Показники рівня та якості життя населення. Бідність як світова соціально-економічна проблема.

9. Роль держави та її інститутів у розробці й реалізації соціальної політики.

10. Соціальна сфера та інфраструктура, її роль у вирішенні соціальних проблем. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери.

11. Пенсійне забезпечення населення. Напрямки реформування пенсійної системи. Зарубіжний досвід.

12. Сутність, типи та етапи демографічної кризи. Її економічні наслідки.

13. Людський капітал як основа гідної праці та розвитку соціальної економіки.

14. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики в Україні.

15. Соціальна відповідальність суспільства. Її сутність та значення.

16. Зайнятість та безробіття, їх види та показники вимірювання.

Мобільність робочої сили на ринку праці.

17. Сучасні тенденції розвитку соціально-трудових відносин в Україні.

18. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціально-трудових відносин в Україні.

19. Оцінка ролі конвенцій МОП в сфері зайнятості, ратифікованих Україною.

Тема 5. Математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці

1. Поняття моделі, економіко-математичної моделі, види моделей.
2. Класифікація методів моделювання та їх характеристика.
3. Математична модель і її складові. Види моделей.
4. Основні поняття теорії ігор.
5. Характеристики методу експертних оцінок.
6. Багатокритерійна модель задачі прийняття рішень.
7. Призначення, особливості методу сценаріїв, "мозкової атаки", методу "Дельфі".
8. Системний підхід до прийняття рішень, сутність і основні положення.
9. Системний аналіз як основа побудови системи рішень в економічних системах в умовах ринкової економіки.
10. Мережева модель, правила її побудови.
11. 17. Економічна інформація та її класифікація. Інформаційні технології.
12. Текстові редактори, їх призначення. Можливості оформлення економічних текстів.
13. Електронні таблиці. Створення та обробка електронних таблиць. Використання діаграм для аналізу даних.
14. Системи управління базами даних, їх призначення. Властивості систем управління базами даних (СУБД) і технологія використання.
15. Класифікація сучасних СУБД.
16. Метод Дерева цілей.
17. Метод морфологічного аналізу.
18. Пошукові системи в Інтернет.
19. Засоби комунікації в Інтернет.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2003. 410 с.
2. Багрова І.В, Гетьман О.О., Власюк В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: навч. Посібн. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 384 с.
3. Базилевич В. Д. Базилевич К. С., Баластир Л. О. Макроекономіка: практикум : навч. посібн. К.: Знання, 2010. 550 с.
4. Башнянин Г. І. Лазур П. Ю., Медведев В. С. Політична економія : навч. посібн. Львів : Новий світ. 2007. 380 с.
5. Білецька Л. В. Економічна теорія : політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. К.: Центр учебової літератури 2005. 505 с.

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посіб. К. : Атіка, 2007.
7. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник. К.: Знання, 2008. 582 с.
8. Бутник О.М. Економіко-математичне моделювання динамічних закономірностей розвитку економічних систем: монографія. – Х.: ІНЖЕК, 2003. 223 с.
9. Горбенко Н. Є, Дмитренко М. Й., Кочума І. Ю. Політична економія : навч. посібн. Національний банк України ; Університет банківської справи. – К. : УБС НБУ, 2009. 408 с.
10. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. К.: Знання, 2006. 559 с.
11. Економіка зарубіжних країн: навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака. К.: Центр учебової літератури, 2007. 544 с.
12. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За ред. Г.О Швиданенко. К.: КНЕУ, 2000. 248 с.
13. Економіка підприємства: підручник./ за заг. ред. Г.О. Швиданенко. К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2009.
14. Економічна теорія : підручник за ред. В. М. Тарасевича. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 784 с.
15. Інформаційні системи в економіці [Електронний ресурс] / за ред. В.С. Пономаренка– Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014.
16. Кухарська Н. О., Харічков С. К. Міжнародна економічна діяльність України: навч. посіб. Х. : Одісей, 2006. 456 с.
17. Кучерявенко І.А. Макроекономіка: практикум: навч. посібн. К.: Вікар, 2008. 239 с.
18. Леоненко П. М., Черепніна О. І. Сучасні економічні системи : навч. посібн. К. : Знання, 2006. 430 с.
19. Макроекономіка :навчальний посібн. / під заг. ред. О. М. Кліменко. Х.: ВД «Інжек», 2011. 250 с.
20. Менеджмент персоналу: підручник. / за заг. ред. д. е. н., проф. В. Брича. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 640 с.
21. Міжнародна економіка: підручник / за ред. А. П. Румянцева. К. : Знання-Прес, 2003. –447 с.
22. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2007. 678 с.
23. Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посібн. К.: Академія, 2008. 640 с.
24. Назарова Г.В., Ачкасова О.В. Управління персоналом Х. :ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. Середовище розробки: Adobe Captivate 5.5
25. Назарова Г.В., Гончарова С.Ю., Москаленко Н.О. та ін. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. / за ред. Г.В. Назарової. К.: Знання, 2012. 573 с.
26. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: підручник

К. : КНЕУ, 2003. 948 с.

27. Політична економія : підручник / В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський та ін. К. : Алерта, 2008. 486 с.

28. Попов О.Є. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / за заг. ред. Попова О. Є. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 336 с.

29. Савченко А. Г., Макроекономіка : навч. посібн. К. : КНЕУ, 2006. 441 с.

30. Соціальна економіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 284 с.

31. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підручник для студ. екон. спец. Вищих навч. закл. К.:Либідь, 2008. 408 с.

32. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика: підручник К. : Знання, 2008. 663 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Харківський національний економічний університет
 імені Семена Кузнеця

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Голова приймальної комісії
 В. С. Пономаренко
 « » 2024 р.

Освітньо-науковий рівень
 здобувач ступеня доктора філософії
 Спеціальність 051 Економіка
(шифр та назва)

ВСТУПНИЙ ІСПИТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.
2. Характеристики продукції. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції в натуральному і вартісному виразі.
3. Пошукові системи в Інтернет.

Голова предметної комісії

Г.В. Назарова